

PETER JARVIS (επιμ.)

Οι θεμελιωτές της εκπαίδευσης ενηλίκων

John Dewey

Paulo Freire

Chris Argyris

Malcolm S. Knowles

Donald A. Schön

Ettore Gelpi

K. Patricia Cross

Richard Henry Tawney

Edward Lee Thorndike

Eduard Lindeman

Robert Peers

Cyril Orvin Houle

Basil Yeaxlee

Roby Kidd

Moses Coady

Albert Mansbridge

Myles Horton

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό σημείωμα του επιστημονικού υπεύθυνου της σειράς		9
Τα βιβλία της σειράς «Εκπαίδευση Ενηλίκων»		12
Πρόλογος		15
Για τους συγγραφείς		17
Εισαγωγή: Εκπαίδευση ενηλίκων – Ένα ιδεώδες για τη νεωτερικότητα; Peter Jarvis		25
Μέρος Α' Άγγλοι στοχαστές των αρχών του 20ού αιώνα		39
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1</i> Albert Mansbridge <i>David Alfred</i>		41
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2</i> Ο Basil Yeaxlee και οι απαρχές της διά βίου εκπαίδευσης <i>Angela Cross-Durrant</i>		61
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3</i> R. H. Tawney – «Προστάτης άγιος της εκπαίδευσης ενηλίκων» <i>Barry Elsey</i>		85
Μέρος Β' Αμερικανοί στοχαστές των αρχών του 20ού αιώνα		101
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4</i> Ο John Dewey και η διά βίου εκπαίδευση <i>Angela Cross-Durrant</i>		103
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5</i> E. L. Thorndike <i>W. A. Smith</i>		121
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6</i> Eduard Lindeman <i>Stephen Brookfield</i>		143
Μέρος Γ' Θεωρητικοί της εκπαίδευσης ενηλίκων και της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης		167
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7</i> Robert Peers <i>Stella Parker</i>		169
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8</i> Cyril O. Houle <i>William S. Griffith</i>		185
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9</i> Malcolm S. Knowles <i>Peter Jarvis</i>		207
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10</i> Roby Kidd – Πνευματικός ταξιδιώτης <i>Alan M. Thomas</i>		229
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11</i> Patricia Cross <i>Carol E. Kasworm</i>		255
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12</i> Chris Argyris – Ένας ακούσιος εκπαιδευτής ενηλίκων <i>Karen E. Watkins και Jacqueline A. Wilson</i>		273
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13</i> Donald Schön <i>Ron Cervero</i>		291

Μέρος Δ'	Θεωρητικοί της εκπαίδευσης ενηλίκων και της κοινωνικής αλλαγής	309
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14</i>	Ο Moses Coady και το Κίνημα του Antigonish <i>John M. Crane</i>	311
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15</i>	Ο Horton του Highlander <i>John M. Peters και Brenda Bell</i>	335
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16</i>	Paulo Freire <i>Peter Jarvis</i>	355
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17</i>	Ettore Gelpi <i>Colin Griffin</i>	377
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18</i>	Οι γυναίκες στην εκπαίδευση ενηλίκων – Δεύτερης τάξης ή δεύτερης κατηγορίας; <i>Mal Leicester</i>	397
<i>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ</i>	Η εκπαίδευση ενηλίκων σήμερα <i>Peter Jarvis</i>	411

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΤΑ ΙΔΕΩΔΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Ο Διαφωτισμός καλύπτει μια μακρά περίοδο του 18ου αιώνα και οπωσδήποτε περιλαμβάνει μια σειρά από γενιές στοχαστών οι οποίοι άρχισαν να αμφισβητούν τις καθιερωμένες νόρμες της εποχής τους. Έδιναν έμφαση σε συγκεκριμένα ζητήματα, όπως η χρήση του ορθού λόγου [reason], ο εμπειρισμός, η επιστήμη, η καθολικότητα, η πρόοδος, ο ατομικισμός, η ανεκτικότητα, η ελευθερία, η κοινή ανθρώπινη φύση και η εκκοσμίκευση (Hamilton 1992: 21-22). Κατά μία έννοια, ο ίδιος ο Διαφωτισμός υπήρξε προϊόν των κοινωνικών συνθηκών που είχαν ήδη διαμορφωθεί με τη Μεταρρύθμιση και τη Βιομηχανική Επανάσταση. Εντούτοις, λόγω της προόδου της επιστημονικής γνώσης, των αλλαγών στη φύση της εργασίας, καθώς και της ανάπτυξης του έθνους-κράτους (Green 1990), αναγνωρίστηκε η ανάγκη ενός ευρύτερου εκπαιδευτικού συστήματος. Πριν από το Διαφωτισμό, η εκκλησία ίδρυε όχι μόνο τα πανεπιστήμια αλλά και πολλά σχολεία, κατόπιν δε τα δημιουργούσαν το κράτος και οι δημόσιες αρχές. Η εκπαίδευση έγινε εθνικός θεσμός ο οποίος προετοίμαζε την επόμενη γενιά για τον κόσμο της εργασίας και της μετέδιδε τη γνώση εκείνη που οι ενήλικοι της εποχής θεωρούσαν αξιόλογη.

Παρότι σημειώθηκαν ραγδαίες αλλαγές εκείνη την περίοδο, δεν ήταν αρκετά σαρωτικές ώστε η γνώση να πάψει να ταυτίζεται με την αλήθεια. Ο Διαφωτισμός αφορούσε εν μέρει την αντικατάσταση της αναλλοίωτης αλήθειας που προερχόταν από την εξ αποκαλύψεως θρησκεία με την αλήθεια της επιστημονικής ανακάλυψης. Ως εκ τούτου, εμφανίστηκε μια νέα αλήθεια – μια νέα γνώση που όφειλε να διασπαρεί, μια νέα κοσμική αποστολή.

Ενώ η εκπαίδευση επικεντρωνόταν στα παιδιά, πολλοί επεδίωξαν με ευαγγελικό ζήλο να διαδώσουν αυτήν τη γνώση στους ενήλικους. Αναπτύχθηκαν σύλλογοι γνώσης κάθε είδους σε όλη την Ευρώπη και την Αμερική. Ιδρύθηκαν φιλολογικοί και φιλοσοφικοί σύλλογοι, σύλλογοι δημόσιων συζητήσεων, σύλλογοι αρχαιοδιφών, μουσικοί σύλλογοι, ινστιτούτα μηχανικής, κ.λπ. Κάποιοι, όπως το κίνημα του Λυκείου στις Ηνωμένες Πολιτείες, αποτέλεσαν συρμούς της εποχής – ομάδες που αναπτύχθηκαν ραγδαία και χάθηκαν μέσα σε μερικά χρόνια· άλλες, ωστόσο, διήρκεσαν περισσότερο. Και η εκπαίδευση ενηλίκων ήταν ένα κοινωνικό κίνημα το οποίο λειτουργούσε εκτός του εκπαιδευτικού πλαισίου που εξελισσόταν σε κατεστημένο, με χαλαρές οργανωτικές δομές και κάθε τύπου ασυστηματοποίητες δραστηριότητες, επιδιώκοντας να διαδώσει τη νέα γνώση σε ένα ευρύτερο κοινό. Ήταν προσανατολισμένη τόσο στις νόρμες όσο και στις αξίες. Ήταν κομμάτι ενός ιδεώδους πολλών από τους πρώτους εκπαιδευτές ενηλίκων – να εκπαιδεύσουν τον κόσμο. Εντούτοις, τα υψηλά ιδεώδη, κατά τα φαινόμενα, δεν ήταν πάντα βιώσιμα. Από τη μελέτη του Kelly (1970) για τη Βρετανία και του Kett (1994) για τις Ηνωμένες Πολιτείες καθίσταται σαφές ότι η απόκτηση ακαδημαϊκής γνώσης ως αυτοσκο-

πός δεν υπήρξε πάντα δημοφιλής, κάποιες δε από τις εταιρείες έγιναν εκλαικευτές της γνώσης προκειμένου να επιβιώσουν, παρ' όλα αυτά υπήρξαν αναμφίβολα χρήσιμες για τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ο Kett (1994: xvii), παραδείγματος χάριν, ιστορικός της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, γράφει για τις Ηνωμένες Πολιτείες:

Στη δεκαετία του 1820 τόσο ο Josiah Holbrook όσο και εκείνοι που προωθούσαν τα ινστιτούτα μηχανικής προσδοκούσαν να μεταδώσουν μια απομίμηση της γνώσης των μορφωμένων στους ανεκπαιδευτους, ενώ στη δεκαετία του 1840 οι μορφωτικές εταιρείες και τα ινστιτούτα μηχανικής εκλαικείαν τη γνώση κατά τρόπους καινοτόμους, χρηματοδοτώντας, παραδείγματος χάριν, διαλέξεις σχετικά με την επιστήμη και όχι την ίδια την επιστημονική διδασκαλία... Η ιστορία της πανεπιστημιακής επιμόρφωσης μεταξύ των δεκαετιών του 1890 και του 1910 συνιστά μια ιστορία ακόμα περισσότερων προσεγγίσεων στην εκλαικείωση και της σταδιακής υποβάθμισης της ακαδημαϊκής εκπαίδευσης.

Εδώ ο Kett στην πραγματικότητα περιγράφει κάποιες από τις παραδοσιακές ιδέες των ακαδημαϊκών για την εκπαίδευση ενηλίκων. Υπήρχαν, αντίθετα, κάποιοι άλλοι εκπαιδευτές ενηλίκων οι οποίοι εξακολουθούσαν να ασπάζονται τα υψηλά ιδεώδη της εκπαίδευσης και προσπαθούσαν να δημιουργήσουν εκπαιδευτικές ευκαιρίες υψηλής ποιότητας για ενηλίκους: Ο Mansbridge, λόγου χάριν, με την ίδρυση της Εκπαιδευτικής Ένωσης Εργαζομένων, η οποία πρόσφερε υψηλής στάθμης κύκλους μαθημάτων, επιμορφωτικά προγράμματα, πανεπιστημιακή διδασκαλία «εκτός των τειχών», κ.ο.κ. Υπήρξαν, επίσης, σημαντικές φωνές εκ μέρους των ενηλίκων που υποστήριζαν ότι οι εκπαίδευση θα έπρεπε να αποτελεί δικαίωμα κάθε ενηλίκου (A.L. Smith, *Introductory Letter to the 1919 Report*, Nottingham 1980).

Μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, εντούτοις, το κίνημα της εκπαίδευσης ενηλίκων ήδη γνώριζε κάποια επιτυχία και αναγνωριζόταν στο πλαίσιο του θεσμού της εκπαίδευσης. Από πολύ νωρίς, μόλις το 1905, παραδείγματος χάριν, υπήρχαν 750.000 σπουδαστές μερικής παρακολούθησης στα εσπερινά μαθήματα των τοπικών εκπαιδευτικών αρχών (Fieldhouse 1996: 79) και υπολογιζόταν ότι 50.000 σπουδαστές παρακολουθούσαν κάθε χρόνο μαθήματα πανεπιστημιακής επιμόρφωσης κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας (Kelly 1970: 246). Ωστόσο, πήρε πολύ χρόνο για να γίνει απολύτως αποδεκτή η εκπαίδευση ενηλίκων, όπως γίνεται αντιληπτό από τον όρο «εκτός των τειχών». Τα πανεπιστήμια ήταν επιφυλακτικά ως προς τις αλλαγές, όπως αποδεικνύει η έκδοση της περίφημης «μαύρης βίβλου» *Εκπαίδευση ενηλίκων: Περίγραμμα ενός αναδυόμενου πεδίου μελέτης* στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1964 (Jensen κ.ά. 1964). Μάλιστα, στο Ηνωμένο Βασίλειο, παρά τη μακρά και περήφανη ιστορία της πανεπιστημιακής επιμόρφωσης, πολλά πα-

νεπιστήμια δεν δέχονταν ως πλήρη μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας τους ακαδημαϊκούς οι οποίοι εργάζονταν στην εκτός των τειχών εκπαίδευση μέχρι τις δεκαετίες του 1970 και του 1980. Για την ακρίβεια, εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες ως προς αυτό το ζήτημα.

Παρά τη δυσκολία αυτήν της θεσμοποίησης, οι εκπαιδευτές ενηλίκων εξακολουθούσαν να θεωρούν ότι αποτελούσαν μέρος ενός κινήματος· εξακολουθούσαν να προσφέρουν υπηρεσίες που ανταποκρίνονταν στις ανάγκες ενηλίκων οι οποίοι δεν είχαν ευκαιρίες ή είχαν αποτύχει στην αρχική εκπαίδευση. Κάποιοι έβλεπαν αυτό που έκαναν στο πλαίσιο ενός κράτους πρόνοιας. Από τη δεκαετία του 1970, η δημιουργία του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου συμβόλιζε το γεγονός ότι η εκπαίδευση ενηλίκων επιτέλους είχε γίνει αποδεκτή, παρότι για κάποια χρόνια υπήρχαν ακόμα αμφιβολίες για την αξία των καρπών του. Τα ιδεώδη της εκπαίδευσης ενηλίκων είχαν αρχίσει να γίνονται αντιληπτά και επιτέλους αναγνωριζόταν η αξία της. Ταυτόχρονα όμως είχαν αρχίσει να τίθενται ερωτήματα σχετικά με την ίδια τη φύση της νεωτερικότητας. Δραστηριοποιούνταν κοινωνικές δυνάμεις οι οποίες θα άλλαζαν την κοινωνία και μαζί θα εκθεμελιώναν την εκπαίδευση ενηλίκων όπως τη γνωρίζαμε.

Το βιβλίο *Οι θεμελιωτές της εκπαίδευσης ενηλίκων* αποτελεί πολύτιμο εργαλείο μελέτης και μια ακόμα σημαντική προσφορά του Peter Jarvis, που το επιμελήθηκε. Παρουσιάζει τη ζωή και το έργο δεκαεπτά προσωπικοτήτων που συγκαταλέγονται ανάμεσα σε εκείνους που συνέβαλαν καταλυτικά στη θεμελίωση του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων τόσο από θεωρητική όσο και από πρακτική άποψη. Οι περισσότεροι ανάμεσα σε αυτούς ανέπτυξαν προβληματικές που θεωρούνται επίκαιρες μέχρι σήμερα και αποτελούν πηγή αναφοράς και έμπνευσης (Dewey, Freire, Argyris, Knowles, Schön, Gelpi κ.ά.). Το βιβλίο προσφέρει πλήθος εναυσμάτων, ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να διακρίνει και να κατανοήσει τις κοινωνικές συνθήκες, τα ιδεολογικά ρεύματα, τις επιστημονικές προσεγγίσεις, τους αγώνες, τις διαμάχες και τα επιτεύγματα που χαρακτήρισαν την εκπαίδευση ενηλίκων από τότε που εδραιώθηκε ως θεσμός μέχρι σήμερα.

Ο Peter Jarvis είναι Καθηγητής Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Διευθυντής του Κέντρου Έρευνας της Διά Βίου Μάθησης στο Πανεπιστήμιο του Surrey. Θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους μελετητές της εκπαίδευσης ενηλίκων. Έχει πλούσιο συγγραφικό έργο και τα βιβλία του έχουν εκδοθεί σε πολλές χώρες. Το 1998, του απονεμήθηκε το Διεθνές Βραβείο Συγγραφικού Έργου στην Εκπαίδευση Ενηλίκων Cyril O. Houle από την Αμερικανική Ένωση για τη Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση Ενηλίκων. Από τις εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ κυκλοφορεί επίσης το βιβλίο του *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση* (2003).

ISBN 978-960-455-146-0

9 789604 551460

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 4146